dikuil ei õnnestunud ja B. pöördus koju tagasi, kuna Patkul Stokholmi jäi. 1693. a. ilmus B. ühes maanõunikkude O. v. Vietinghoffi ja Albr. v. Mengdeniga (vt.) kun. nõudel uuesti Stokholmi, et seletust anda Võnnu maapäeva otsuse põhjal nende poolt 30. V 1692 õige teravas toonis kokkuseatud ja kindr.-kub. Hastfer'ile (vt.) esitatud palvekirja kohta, mis sisaldas kaebusi reduktsiooni teostamisel tekkinud väärnähtuste üle. Maanõunikkude vastu tõsteti süüdistus majesteedi haavamises ja nad mõisteti 2. XII 1694 surma, milline otsus kun. poolt vangistuseks ümber muudeti. 1697. a. vabastati maanõunikud kun. otsuse põhjal. — Kuivõrt B. osa võttis Patkuli äraandlikkude kavatsuste teostamisest, on teadmata. Kuid nagu hiljemini avalikuks tulnud dokumendid seda tõendavad (kiri saksi kindr. Flemingile veebr. 1699), oli ta 1699 Rootsi vaenlastega ühenduses. — 1699. ja 1700. a. kindr.-kub. Dahlbergi (vt.) poolt kokkukutsutud Liivimaa seisuste esindajate koosolekuil oli B. tegev aadli ja maaomanikkude saadikute juhina. — B. suri a. 1708.

A. v. Budberg, Beitr. zu einer Geschichte des Geschl. v. Bönninghausen, gen. Budberg (1897), lk. 49, 55—59; Seraphim, Livl. Gesch. II[II]; Bunge, Archiv VII. *R. K.*

BUDDENBROCK, Gustav Johann v., sünd. 5. IX 1758 Volmari lähedal, õppis 1775—79 Königsbergi ja Göttingeni ülikoolis, asus 1780 Baltimail kohtu alal tegevusse, esiti adjunktina sillakohtus, 1781 maakohtus, 1783—96 ülem-maakohtu assessorina ja alates a. 1800 Riia õuekohtu liikmena. Hiljemini töötas B. Peterburis talurahva seisukorra lahendamiseks määratud komisjoni liikmena, sai 1816 Tartu ülikooli audoktoriks ja suri Riias 14. XII 1821. — Oma ameti kõrval töötas B. suure usinuse ja eduga Liivimaa õigusesse puutuvate küsimuste alal, süstematiseeris ja kodifitseeris Liivimaa õiguse materjale ja valgustas talurahva seisukorda õigus-ajalooliselt seisukohalt. Tema teostest väärivad tähelepanu: »Beyträge zur Kenntnis der Provinzialverfassung und Verwaltung des Herzogthums Livland« (St. Petersburg, 1804); »Sammlung der Gesetze, welche das heutige Livländ. Landrecht enthalten« (I Bd. Mitau, 1804; II Bd. Riga, 1821); »Livländ. Ritterrecht« (N. Nord. Misc. V, VI); »Beytrag zur Geschichte der Livländ. Leibeigenschaft« (Storch, Russland unter Alexander I, IV, 137—59). — M. s. võttis B. osa ka 1804. ja 1819. a. talurahva-seaduste redigeerimisest.

Recke-Napiersky I; Beise I; Napiersky, Gesch.-Schr., 80. *K. G.*

BUDENZ, Joseph, keeleuurija, sünd. 13. I 1836 ukj. Fulda läheduses Saksamaal, surn. 15. IV 1892 ukj. Budapestis. Göttingeni ülikoolis hakkab B. ühe ungari üliõpilase mõjul huvi tundma ungari keele vastu ja pühendab end uurali-altai keeltepere süstemaatilisele uurimisele, tuleb a. 1858 Ungari, teotseb esiti gümnaasiumiõpetajana, saab 1868 Budapesti ülikooli eradotsendiks ja on a.-st 1872 kuni surmani uurali-altai keeleteaduse professor Budapestis. — B. on suurem ungari võrdleva keeleteaduse esindaja. Loobudes ungari keele türgi päritolu teooriast konstateerib B., et türgi elemendid ungari keeles ainult laensõnadena esinevad ja et ungari keel kuulub soome-ugri keelteperesse. 80-dail aa. tekkinud n. n. ugri-türgi keelesõjas viib B. oma teooria võidule. B.-i tähtsaim teos 70-daist aa. on »Ungari-ugri võrdlev sõnastik« (Magyar-ugor összehasonlitó Szótár), mille tundmine veel meiegi päevil tarvilik igale soome-ugri keeleuurijale. Lõpetamata jäi B.-i teine peateos »Ugri keelte võrdlev vormiõpetus«. Mõlemas teoses on ka vastavad eesti sõnad ja vormid käsitletud. Peale nimetatute on B.-i sulest ilmunud veel rida töid soome-ugri keeleteaduse alalt.

B.-i üle: E. N. Setälä (Valvoja 1892) ja B. Munkácsi (Budapesti Szemle 1896) artiklid. — B.-i teoste nimestik leidub n. n. Budenzi-albumis (1884). *E. V.*

BUDILOVIČ, Anton, sünd. 24. V 1846 Grodno kub. ülempreestri pojana, õppis Peterburi ülikooli ajaloo - keeleteaduskonnas 1863—67, viibis pikemat aega välismaal, oli 1875—81 Nježini ajaloo-keelet. instituudi ja 1881—92 Varssavi ülikooli professor. 1892. a. sügisel nimetati B. Tartu ülikooli slaavi keelte võrdleva grammatika professoriks ja ülikooli rektoriks. Neisse ametitesse jäi B. kuni 1901. a. kevadeni, mil ta nimetati rahvahariduse-ministeeriumi nõukogu liikmeks. 1908. a. alul hakkas B. Moskva vanameelse ajalehe „Московскія Вѣдом." väljaandjaks ja toimetajaks; suri aga varssi, 12. XII 1908. Teadusemehena avaldas B. kirjatöid slaavi keelte ja slaavi soost rahvaste kultuuriloo alalt. Iseäranis suur aga on B.-i publitsistlikkude kirjutiste arv ajakirjades ja ajalehtedes Нов. Время, Моск. Вѣдомости, Окраины Россіи, Рижскій Вѣстникъ, Епарх. Вѣд., kus käsitletakse Vene riikluse ja slaavluse päevaküsimusi; erilist tähelepanu leiab Vene riiklik politika piirimaade suhtes. Siin esineb B. 80.-dail aa. alanud piirimaade »ligindamise«, s. o. venestamisvõtete veendunud ja sihikindla ideoloogina ja kaitsjana: koguteos „Наука и политика", 1905; „Къ вопросу объ окраинахъ Россіи", 1906; „Можетъ-ли Россія отдать инородцамъ свои окраины", 1907; „О задачахъ православія въ Прибалт. Краѣ" j.t. Vene riigi piirimaade-politikas omandas B. silmapaistva koha Tartu ülikooli rek-